

คำพิพากษาคดีการแบ่งเขตทางทะเลในมหาสมุทรอินเดียระหว่างโซมาเลียกับเคนยา Maritime Delimitation in the Indian Ocean (Somalia v. Kenya)

เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม ค.ศ. 2014 ประเทศโซมาเลียได้ยื่นคำร้องต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice) ให้พิจารณาข้อพิพาทเกี่ยวกับการแบ่งเขตทางทะเลในมหาสมุทรอินเดียระหว่างโซมาเลียและเคนยา ซึ่งทั้งสองประเทศตั้งอยู่ชายฝั่งแอฟริกาตะวันออกและเป็นรัฐที่มีฝั่งทะเลประชิดติดกัน (adjacent states) ประเด็นข้อพิพาทในคดีนี้ครอบคลุมทั้งทะเลอาณาเขต เขตเศรษฐกิจจำเพาะและไหล่ทวีป รวมถึงการกำหนดขอบเขตของไหล่ทวีปที่เกินกว่า 200 ไมล์ทะเล ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการกำหนดขอบเขตของไหล่ทวีป (Commission on the Limits of the Continental Shelf)

1. ประเด็นข้อพิพาท 1

โซมาเลียและเคนยาอ้างสิทธิเหนือพื้นที่ทางทะเลโดยใช้พื้นฐานทางกฎหมายที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลเป็นรูปสามเหลี่ยมขนาดประมาณ 100,000 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ทะเลอาณาเขต พื้นที่เขตเศรษฐกิจจำเพาะ และรวมถึงพื้นที่ไหล่ทวีปที่เกินกว่า 200 ไมล์ทะเล

- โซมาเลีย ระบุว่าเนื่องจากสองประเทศไม่มีความตกลงกำหนดเขตทางทะเลระหว่างกัน จึงขอให้ศาลใช้หลัก Equidistance/Special Circumstances ในการกำหนดเขตทางทะเลบริเวณทะเลอาณาเขต และใช้หลัก Equidistance/Relevant Circumstances ในการกำหนดเขตทางทะเลบริเวณที่พ้นจากทะเลอาณาเขต

- เคนยา ระบุว่าโซมาเลียและเคนยาได้มีการตกลงแบ่งเขตทางทะเลระหว่างกันแล้ว (agreed maritime boundary) โดยโซมาเลียได้ยอมรับ (acquiesced) เส้นขนานละติจูด (parallel of latitude) ที่ $1^{\circ} 39' 43.2'' S$ ตามที่ประธานาธิบดีเคนยาได้ประกาศเมื่อปี ค.ศ. 1979 และ 2005

2. สารสำคัญของคำพิพากษา เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2564 ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้มีคำพิพากษาในคดีดังกล่าว โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

2.1 หลักเกณฑ์การแบ่งเขตทางทะเลระหว่างโซมาเลียและเคนยา ศาลพิจารณาเห็นว่าทั้งสองประเทศไม่มีความตกลงแบ่งเขตทางทะเลระหว่างกัน เนื่องจากมิได้ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจน (compelling evidence) ว่าโซมาเลียได้ยอมรับเส้นขนานละติจูดตามที่เคนยาอ้างอ้าง ทั้งนี้ โดยที่โซมาเลียและเคนยาต่างเป็นภาคีของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (United Nations Convention on the Law of the Sea - UNCLOS) ศาลจึงใช้บทบัญญัติของ UNCLOS ในการกำหนดเขตทางทะเลระหว่างสองประเทศ

2.2 การแบ่งเส้นเขตแดนทางทะเลระหว่างโซมาเลียและเคนยา

2.2.1 การแบ่งเขตแดนทางทะเลบริเวณทะเลอาณาเขต3 ศาลกำหนดให้ใช้เส้นมัธยะ (median line) ในการแบ่งเขตทางทะเลบริเวณทะเลอาณาเขตของทั้งสองประเทศ โดยเส้นแบ่งทะเลอาณาเขตเริ่มจากพื้นแผ่นดิน (solid land) ของชายฝั่งบนแผ่นดินใหญ่ (mainland coasts) ของทั้งสองประเทศไปตลอดจนสุดทะเลอาณาเขต 12 ไมล์ทะเล

2.2.2 การแบ่งเขตแดนทางทะเลบริเวณเขตเศรษฐกิจจำเพาะกับเขตไหล่ทวีปบริเวณ 200 ไมล์ทะเล4 เพื่อให้บรรลุผลอันเที่ยงธรรม (Equitable Solution) ตามข้อ 74 และ 83 ของ UNCLOS ศาลพิจารณาใช้หลัก Three-Stage methodology ในการกำหนดเขตทางทะเล โดยขั้นตอนที่ 1 กำหนดเส้น Provisional Equidistance line ขั้นตอนที่ 2 ปรับเส้นดังกล่าวโดยคำนึงถึงพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง (Relevant Circumstances) โดยกรณีนี้ศาลพิจารณาเห็นว่า ควรปรับเส้น Provisional Equidistance line ขึ้นไปทิศเหนือ เพื่อมิให้เกิดผลเป็นการตัดเขตทางทะเลของเคนยา (Cut-off Effect) เพราะชายฝั่งเคนยามีลักษณะเว้า (concavity) และอยู่กึ่งกลางระหว่างแทนซาเนียและโซมาเลีย5 และขั้นตอนที่ 3 ศาลได้ตรวจสอบว่าเส้นแบ่งเขตทางทะเลที่ปรับแล้วทำให้เกิดความไม่ได้สัดส่วน (Disproportionality Test) หรือไม่ โดยเปรียบเทียบสัดส่วนความยาวชายฝั่งของรัฐกับพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง (Relevant Areas) ซึ่งศาลเห็นว่า สัดส่วนความยาวชายฝั่งและพื้นที่ที่เกี่ยวข้องไม่ได้ปรากฏความไม่ได้สัดส่วน เส้นแบ่งเขตทางทะเลดังกล่าวจึงให้ผลอันเที่ยงธรรมตามข้อ 74 และ 83 ของ UNCLOS

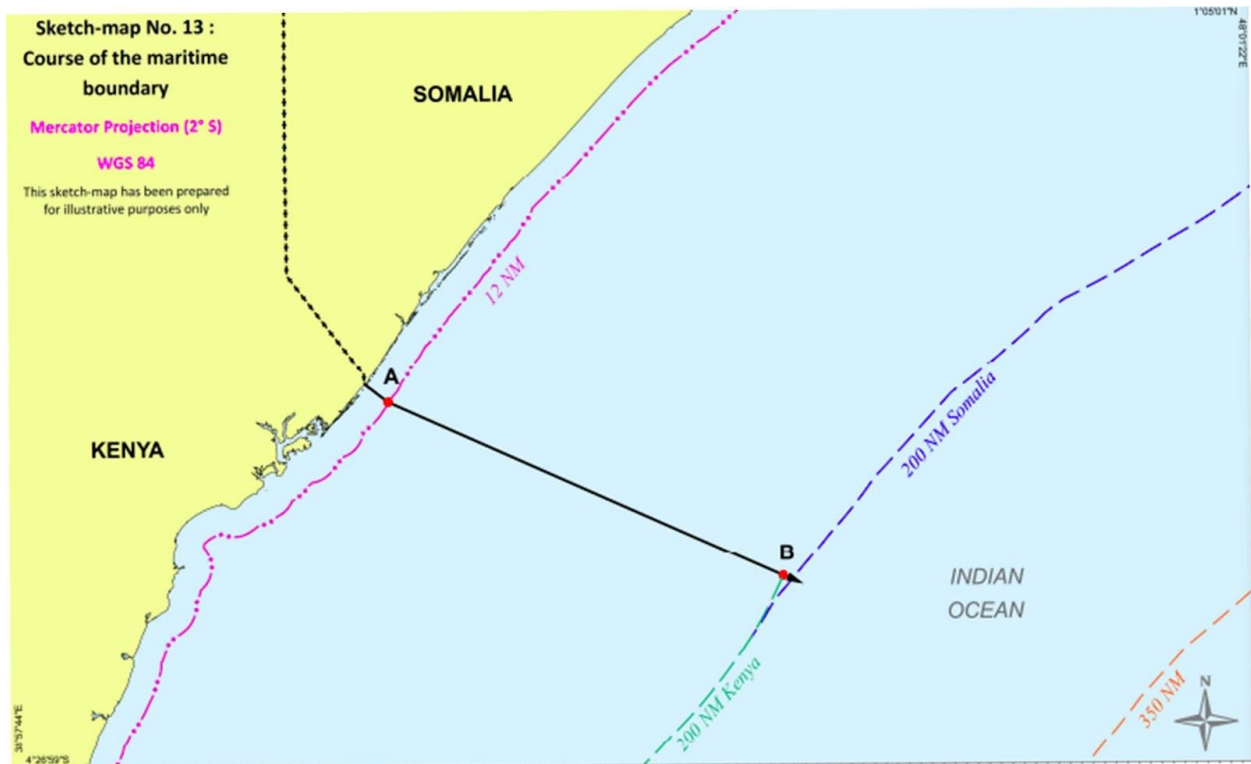
2.2.3 การแบ่งเขตแดนทางทะเลบริเวณไหล่ทวีปที่เกิน 200 ไมล์ทะเล6 ศาลกำหนดให้ใช้เส้น geodetic ที่กำหนดเขตทางทะเลบริเวณเขตเศรษฐกิจจำเพาะและไหล่ทวีปภายใน 200 ไมล์ทะเล มาใช้แบ่งเขตไหล่ทวีปที่เกินกว่า 200 ไมล์ทะเลด้วย โดยเส้นแบ่งเขตไหล่ทวีปที่เกินกว่า 200 ไมล์ทะเล จะสิ้นสุด ณ ขอบเขตที่โซมาเลียและเคนยากำหนดตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการกำหนดขอบเขตของไหล่ทวีป (Commission on the Limits of the Continental Shelf)

2.3 ประเด็นข้อกล่าวอ้างของโซมาเลียเรื่องการละเมิดพันธกรณีระหว่างประเทศของเคนยา7

2.3.1 ศาลเห็นว่า การดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ทับซ้อนของเคนยาเกิดขึ้นก่อนที่ศาลจะกำหนดเขตทางทะเลระหว่างประเทศทั้งสอง และโดยที่เคนยาได้อ้างสิทธิเหนือเขตทางทะเลโดยสุจริต (Good Faith) แม้ภายหลังพื้นที่ดังกล่าวศาลจะกำหนดให้เป็นเขตทางทะเลของโซมาเลีย ก็ไม่อาจถือว่าการดำเนินกิจกรรมของเคนยาละเมิดสิทธิอธิปไตยของโซมาเลียหรือพันธกรณีระหว่างประเทศ

2.3.2 นอกจากนี้ ศาลยังให้ความหมายคำว่า “transitional period” (ระยะเวลาเปลี่ยนผ่าน) ตามนัยข้อ 74 วรรค 38 และข้อ 83 วรรค 3 โดยศาลระบุว่า transitional period คือ “the period after the maritime delimitation dispute has been established until a final delimitation by agreement or adjudication has been achieved” กล่าวคือเป็นช่วงระยะเวลาที่เกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับการแบ่งเขตทางทะเล จนถึงการจัดทำความตกลงหรือคำตัดสินเกี่ยวกับการแบ่งเขตทางทะเล ซึ่งเป็นการยืนยันตามแนวทางในคำพิพากษาคดี Delimitation of the Maritime Boundary in Atlantic Ocean (Ghana/Côte d’Ivoire)⁹ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เคนยาได้ดำเนินการไปตั้งแต่มีกรณีพิพาทเมื่อปี ค.ศ. 2009 เป็นต้นมา มิได้ทำให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงทางกายภาพอย่างถาวรต่อสภาพแวดล้อมทางทะเลจึงไม่มีผลทำให้เสื่อมเสียหรือขัดขวางการบรรลุความตกลงสุดท้าย

แผนที่ (Sketch Map) หมายเลขที่ 13 ปรากฏในหน้า 71 ของคำพิพากษาฯ แสดงการแบ่งเขตทางทะเลบริเวณเขตเศรษฐกิจจำเพาะและไหล่ทวีปบริเวณ 200 ไมล์ทะเล และทิศทางการแบ่งเขตไหล่ทวีปที่เกิน 200 ไมล์ทะเลระหว่างเคนยาและโซมาเลียตามคำพิพากษาของศาลฯ

กองเขตแดน

กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

เผยแพร่ : วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

ดาวน์โหลดบทความในรูปแบบ PDF คลิก

1Maritime Delimitation in the Indian Ocean (Somalia v. Kenya), Judgement, I.C.J. 2021, p. 17, para. 35.

2Ibid p. 32, para. 88-89.

3Ibid p. 40, para. 114.

4Ibid p. 44, para. 124-125.

5Ibid p. 60, para. 171.

6Ibid p. 69, para. 196.

7Ibid p. 75, para. 211-212.

8ข้อ 74 วรรค 3 และข้อ 83 วรรค 3 บัญญัติว่า “ในระหว่างที่ยังไม่บรรลุความตกลงตามที่กำหนดไว้ในวรรค 1 รัฐที่เกี่ยวข้องจะพยายามทุกวิถีทางที่จะจัดทำข้อตกลงชั่วคราวซึ่งมีลักษณะที่ปฏิบัติได้ด้วยเจตนารมณ์แห่งความเข้าใจและความร่วมมือกัน และในช่วงระยะเวลานี้จะพยายามทุกวิถีทางที่จะไม่ทำให้เสื่อมเสียหรือขัดขวางการบรรลุ ความตกลงสุดท้าย ข้อตกลงเช่นว่าจะไม่เป็นการเสื่อมเสียต่อการกำหนดขอบเขตขั้นสุดท้าย”.

9Delimitation of the Maritime Boundary in the Atlantic Ocean (Ghana/Côte d’Ivoire), Judgment, ITLOS Reports 2017, p. 168, para. 630.